TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. gruodžio 5 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 2011/83/ES – Vartotojų teisė – 2 straipsnio 1 dalis – Sąvoka „vartotojas“ – 3 straipsnio 1 dalis – Prekiautojo ir vartotojo sutartis – Centralizuoto šilumos tiekimo sutartis – 27 straipsnis – Neužsakytų prekių ar paslaugų pardavimas – Direktyva 2005/29/EB – Nesąžininga įmonių komercinė veikla vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje – 5 straipsnis – Nesąžiningos komercinės veiklos draudimas – I priedas – Neužsakytų prekių tiekimas ar paslaugų teikimas – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias reikalaujama, kad visi butų, esančių bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, savininkai prisidėtų dengiant pastato bendrojo naudojimo patalpose ir vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos išlaidas – Energijos vartojimo efektyvumas – Direktyva 2006/32/EB – 13 straipsnio 2 dalis – Direktyva 2012/27/ES – 10 straipsnio 1 dalis – Sąskaitose pateikiama informacija – Nacionalinės teisės nuostatos, kuriose nustatyta, kad bendraturčiams priklausančio pastato atveju sąskaitos už vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją kiekvienam pastate esančio buto savininkui išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui“

Sujungtose bylose C-708/17 ir C-725/17

dėl *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas, Bulgarija) (C-708/17) ir *Sofiyski rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija) (C-725/17) atitinkamai 2017 m. gruodžio 6 d. ir 2017 m. gruodžio 5 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2017 m. gruodžio 19 d. ir 2017 m. gruodžio 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

„EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD

prieš

Nikolina Stefanova Dimitrova (C-708/17)

ir

„Toplofikatsia Sofia“ EAD

prieš

Mitko Simeonov Dimitrov (C-725/17),

dalyvaujant:

„Termokomplekt“ OOD,

* Proceso kalba: bulgarų.

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Vilaras, teisėjai S. Rodin, D. Šváby (pranešėjas), K. Jürimäe ir N. Piçarra,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. gruodžio 12 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD, atstovaujamos S. Radev ir S. Popov,

– „Toplofikatsia Sofia“ EAD, atstovaujamos S. Chakalski, I. Epitropov ir V. Ivanov,

– N. S. Dimitrova, atstovaujamos *advokati* S. Memtsov ir D. Dekov,

– Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos G. Taluntytės, J. Prasauskienės ir D. Kriaučiūno,

– Europos Komisijos, atstovaujamos N. Ruiz García, K. Talabér-Ritz ir N. Nikolova,

susipažinęs su 2019 m. balandžio 30 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“) (OL L 149, 2005, p. 22), 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų, panaikinančios Tarybos direktyvą 93/76/EEB (OL L 114, 2006, p. 64), 13 straipsnio 2 dalies, 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64), 5 bei 27 straipsnių ir 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB (OL L 315, 2012, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 113, 2013, p. 24), 10 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant dviejose bylose, t. y. „EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD (toliau – EVN) prieš Nikolina Stefanova Dimitrova (C-708/17) ir „Toplofikatsia Sofia“ EAD prieš Mitko Simeonov Dimitrov (C-725/18), pareikštus ieškinius dėl sąskaitų už bendraturčiams priklausančiame pastate esančio vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją sumokėjimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2005/29

3 Direktyvos 2005/29 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva nepažeidžia sutarčių teisės, ypač taisyklių dėl sutarties galiojimo, sudarymo arba padarinių.“

4 Šios direktyvos 5 straipsnyje nustatyta:

„1. Nesąžininga komercinė veikla draudžiama.

<…>“

5. Tokios komercinės veiklos, kuri bet kuriomis aplinkybėmis laikoma nesąžininga, sąrašas pateikiamas I priede. <…>“

5 Minėtos direktyvos I priede „Komercinė veikla, kuri bet kuriomis aplinkybėmis laikoma nesąžininga“ nustatyta:

„Agresyvi komercinė veikla

<…>

29) Reikalavimas nedelsiant sumokėti ar atidėto mokėjimo reikalavimas už prekybininko pateiktus produktus ar reikalavimas juos grąžinti ar saugoti, kai vartotojas jų neužsakė, išskyrus kai produktas yra pagal [1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, 1997, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319)], 7 straipsnio 3 dalį suteikiamas pakaitalas (neužsakytų prekių ar paslaugų pardavinėjimas [neužsakytų prekių tiekimas ar paslaugų teikimas]).“

Direktyva 2011/83

6 Direktyvos 2011/83 14 ir 60 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(14) šia direktyva neturėtų būti daromas poveikis nacionalinei sutarčių teisei tiek, kiek sutarčių teisės aspektai nėra reglamentuojami šia direktyva. Todėl taikant šią direktyvą neturėtų būti daromas poveikis nacionalinei teisei, reglamentuojančiai, pavyzdžiui, sutarties sudarymą ar galiojimą (pvz., nesutikimą). Analogiškai, šia direktyva taip pat neturėtų būti daromas poveikis nacionalinei teisei, kiek tai susiję su bendrosiomis sutartinėmis teisių gynimo priemonėmis, valstybės ekonomiką reglamentuojančiomis taisyklėmis, pavyzdžiui, taisyklėms dėl pernelyg didelių ir lupikiškų kainų, ir taisyklėmis dėl neetiškų teisinių sandorių;

<…>

(60) tokią prekybos praktiką, kai bandoma parduoti neužsakytas prekes ir paslaugas, draudžia [Direktyva 2005/29], tačiau joje nenumatoma jokių sutartinių teisių gynimo priemonių, todėl šioje direktyvoje būtina numatyti sutartines teisių gynimo priemones, kad vartotojai būtų atleisti nuo pareigos atlyginti už be užsakymo pateiktas prekes arba paslaugas.“

7 Šios direktyvos 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

1) vartotojas – kiekvienas fizinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija;

<…>“

8 Minėtos direktyvos 3 straipsnyje numatyta:

„1. Laikantis direktyvoje nustatytų sąlygų ir nuostatų, ji taikoma prekiautojo ir vartotojo sudaromoms sutartims. Ši direktyva taip pat taikoma sutartims dėl vandens, dujų, elektros energijos arba centralizuoto šilumos tiekimo, įskaitant dėl viešųjų tiekėjų atliekamo tiekimo, jei šios prekės tiekiamos pagal sutartį.

<…>

5. Šia direktyva nedaroma įtaka nacionalinei bendrajai sutarčių teisei, pavyzdžiui, sutarties galiojimą, sudarymą arba poveikį reglamentuojančioms taisyklėms, tiek kiek bendrosios sutarčių teisės aspektai nėra reglamentuojami šia direktyva.

<…>“

9 Tos pačios direktyvos 27 straipsnyje „Neužsakytų prekių ar paslaugų pardavimas“ įtvirtinta:

„Vartotojas atleidžiamas nuo pareigos atlyginti, jei tiekiamos neužsakytos prekės, vanduo, dujos, elektros energija, centralizuota šiluma ar skaitmeninis turinys arba teikiamos neužsakytos paslaugos, kas yra draudžiama pagal Direktyvos [2005/29] 5 straipsnio 5 dalį ir I priedo 29 punktą. Tokiais atvejais, jeigu vartotojas, kuriam be užsakymo teikiamos prekės arba paslaugos, neatsako prekiautojui, tai nereiškia, kad jis sutinka jas pirkti.“

10 Direktyvos 2011/83 28 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „[jos] nuostatos taikomos sutartims, sudarytoms po 2014 m. birželio 13 d.“

Direktyva 2006/32

11 Direktyvos 2006/32 1, 12, 20 ir 29 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(1) Bendrijoje egzistuoja poreikis didinti energijos galutinio vartojimo efektyvumą, valdyti energijos paklausą bei skatinti atsinaujinančios energijos gamybą, nes artimiausią ir vidutinės trukmės laikotarpį yra santykinai nedaug galimybių paveikti energijos tiekimo ir skirstymo sąlygas kuriant naujus pajėgumus arba tobulinant perdavimą bei skirstymą. Taigi ši direktyva prisideda prie tiekimo saugumo didinimo.

<…>

(12) Šia direktyva reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi veiksmų, o jos tikslų įgyvendinimas priklauso nuo poveikio, kurį tie veiksmai padaro energijos galutiniams vartotojams. Valstybių narių veiksmų galutinis rezultatas priklauso nuo daugelio išorinių veiksnių, įtakojančių vartotojų elgseną energijos vartojimo ir jų noro įgyvendinti energijos taupymo metodus bei naudoti taupiai energiją vartojančius prietaisus požiūriu. Todėl net jeigu valstybės narės įsipareigoja dėti pastangas pasiekti 9 % rodiklį, nacionalinis sutaupymo tikslas yra orientacinio pobūdžio ir teisiškai neįpareigoja valstybių narių jį pasiekti.

<…>

(20) Energijos skirstytojai, skirstymo sistemos operatoriai ir mažmeninės prekybos energija bendrovės gali padidinti energijos vartojimo efektyvumą Bendrijoje, siūlydamos energetines paslaugas, kurioms būdingas efektyvus galutinis vartojimas, pvz., patalpų šiluminį komfortą, buitinį karštą vandenį, šaldymą, produktų gamybą, apšvietimą ir varomosios energijos šaltinius. Taip energijos skirstytojų, skirstymo sistemos operatorių ir mažmeninės prekybos energija bendrovių maksimalaus pelno siekis tampa labiau susijęs su siekiu parduoti energetines paslaugas kiek galima didesniam pirkėjų skaičiui užuot siekus parduoti kiek galima didesnį energijos kiekį kiekvienam klientui. Siekdamos užtikrinti lygias galimybes visiems energetinių paslaugų teikėjams, valstybės narės turėtų stengtis vengti konkurencijos iškraipymų šioje srityje; tačiau jos gali šią užduotį perduoti nacionalinei reguliuojančiai institucijai.

<…>

(29) Siekiant, kad galutiniai vartotojai galėtų priimti labiau pagrįstus sprendimus dėl jų individualaus energijos vartojimo, jiems turėtų būti teikiama tinkamos apimties informacija apie tai bei kita svarbi informacija, pvz., informacija apie prieinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, lyginamuosius galutinių vartotojų aprašymus ar energiją naudojančios įrangos, kuri gali apimti ir „Veiksnys keturi“ ar panašią įrangą, objektyvias technines specifikacijas. <…>

<…>“

12 Šios direktyvos 1 straipsnis suformuluotas taip:

„Šios direktyvos tikslas – skatinti ekonomiškai efektyviai didinti energijos galutinio vartojimo efektyvumą valstybėse narėse:

a) nustatant reikalingus orientacinius rodiklius, mechanizmus, skatinamąsias priemones bei institucinį, finansinį ir teisinį pagrindą, skirtą pašalinti esamas rinkos kliūtis bei trūkumus, trukdančius efektyviam energijos galutiniam vartojimui;

b) sudarant sąlygas energetinių paslaugų rinkos plėtrai ir skatinimui bei kitų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių pateikimui galutiniams vartotojams.“

13 Minėtos direktyvos 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad, jei tai techniškai įmanoma, finansiškai pagrįsta ir proporcinga potencialiems energijos sutaupymo kiekiams, elektros energijos, gamtinių dujų, centralizuotai tiekiamos šilumos ir (arba) vėsumos ir buitinio karšto vandens tiekimui galutiniams vartotojams konkurencingomis kainomis pateikiami individualūs skaitikliai, kurie tiksliai atspindi galutinio vartotojo faktinį energijos suvartojimą ir pateikia informaciją apie tikslų laiką, kada ji buvo suvartota.

Kai keičiamas egzistuojantis skaitiklis, individualūs skaitikliai konkurencingomis kainomis pateikiami visuomet, išskyrus atvejus, kai tai techniškai neįmanoma, finansiškai nepagrįsta ar neproporcinga numatomiems sutaupyti energijos kiekiams. Kai vykdomas naujas pajungimas naujame pastate ar

pastate atliekama esminė rekonstrukcija, kaip apibrėžta [2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2002/91/EB dėl pastatų energinio naudingumo (OL L 1, 2003, p. 65; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 168)], individualūs skaitikliai konkurencingomis kainomis pateikiami visuomet.

2. Valstybės narės užtikrina, kad, kai tinkama, energijos skirstytojai, skirstymo sistemos operatoriai ir mažmeninės prekybos energija bendrovės sąskaitas išrašytų pagal faktinį energijos suvartojimą ir pateiktų jas aiškia ir suprantama forma. Kartu su sąskaita galutiniams vartotojams pateikiama atitinkama išsami informacija apie esamas energijos kainas. Sąskaitos pagal faktinį energijos suvartojimą išrašomos pakankamai dažnai, kad pirkėjai galėtų reguliuoti savo energijos suvartojimą.“

14 Pagal Direktyvos 2012/27 27 straipsnį Direktyva 2006/32 buvo panaikinta nuo 2014 m. birželio 5 d., išskyrus tam tikras išimtis.

Direktyva 2012/27

15 Direktyvos 2012/27 8 ir 20 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(8) 2011 m. kovo 8 d. Komisija priėmė Komunikatą dėl 2011 m. efektyvaus energijos vartojimo plano. Komunikatu patvirtinta, kad Sąjungai sunkiai sekasi siekti savo energijos vartojimo efektyvumo tikslo. Taip yra nepaisant pažangos, pasiektos įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo politikos kryptis, nurodytas nacionaliniuose energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planuose, kuriuos valstybės narės pateikė vykdydamos [Direktyvos 2006/32] reikalavimus. Pirminė antrųjų veiksmų planų analizė patvirtina, kad Sąjungai sunkiai sekasi. Padėčiai ištaisyti 2011 m. efektyvaus energijos vartojimo plane nurodytos kelios energijos vartojimo efektyvumo politikos kryptys ir priemonės, apimančios visą energijos tiekimo grandinę, įskaitant energijos gamybą, perdavimą ir skirstymą; viešojo sektoriaus vadovaujamąjį vaidmenį energijos vartojimo efektyvumo srityje; pastatus ir įrenginius; pramonę; taip pat poreikį galutiniams vartotojams suteikti galimybę valdyti savo energijos vartojimą. <…>

<…>

(20) įvertinus galimybę Sąjungos lygiu nustatyti „baltųjų sertifikatų“ sistemą, paaiškėjo, kad dabartinėmis aplinkybėmis taikant tokią sistemą atsirastų pernelyg didelių administracinių išlaidų ir kiltų grėsmė, kad energijos taupymas bus sutelktas tam tikrose valstybėse narėse, o ne taikomas visoje Sąjungoje. Tokios Sąjungos lygio schemos tikslą bent jau šiame etape būtų galima geriau pasiekti taikant nacionalines energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas energetikos komunalinėms įmonėms ar kitas alternatyvias politikos priemones, kuriomis galima sutaupyti tiek pat energijos. Tokių sistemų užmojo lygį tikslinga nustatyti bendroje sistemoje Sąjungos lygiu, kartu suteikiant valstybėms narėms daug lankstumo, kad jos galėtų visapusiškai atsižvelgti į nacionalinę rinkos dalyvių organizacinę struktūrą, konkrečias energetikos sektoriaus aplinkybes ir galutinių vartotojų įpročius. Taikant bendrą sistemą energetikos komunalinėms įmonėms turėtų būti suteikta galimybė siūlyti energetines paslaugas visiems galutiniams vartotojams, o ne tik tiems, kuriems jos parduoda energiją. Taip energetikos rinkoje didėja konkurencija, nes energetikos komunalinės įmonės, teikdamos papildomas energetines paslaugas, gali diferencijuoti savo produktą. Taikant bendrą sistemą valstybėms narėms turėtų būti suteikiama galimybė į savo nacionalinę sistemą įtraukti reikalavimus, kuriais būtų siekiama socialinio tikslo, visų pirma siekiant užtikrinti, kad pažeidžiami vartotojai galėtų pasinaudoti didesnio energijos vartojimo efektyvumo teikiama nauda. Valstybės narės, remdamosi objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, turėtų nustatyti, kurie energijos skirstytojai ar mažmeninės prekybos energija įmonės turėtų būti įpareigoti pasiekti šioje direktyvoje nustatytą galutinio energijos suvartojimo taupymo tikslą.

<…>“

16 Direktyvos 2012/27 1 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Šia direktyva nustatoma bendra energijos vartojimo efektyvumo skatinimo Sąjungoje priemonių sistema, siekiant užtikrinti, kad 2020 m. būtų pasiektas Sąjungos 20 % energijos vartojimo efektyvumo tikslas ir sudarytos sąlygos vėliau toliau didinti energijos vartojimo efektyvumą.

Joje nustatomos taisyklės, kuriomis siekiama šalinti kliūtis energijos rinkoje ir rinkos trūkumus, trukdančius efektyviai tiekti ir naudoti energiją; be to, numatoma nustatyti 2020 m. nacionalinius orientacinius energijos vartojimo efektyvumo tikslus.“

17 Šios direktyvos 9 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad, jei tai techniškai įmanoma, finansiškai pagrįsta ir proporcinga galimam sutaupyti energijos kiekiui, elektros energijos, gamtinių dujų, centralizuotai tiekiamos šilumos ir centralizuotai teikiamos vėsumos ir buitinio karšto vandens tiekimui galutiniams vartotojams konkurencingomis kainomis būtų pateikiami individualūs skaitikliai, kurie tiksliai parodo galutinio vartotojo faktinį energijos suvartojimą ir kurie pateikia informaciją apie tikslų laiką, kada ji buvo suvartota.

<…>

3. Tais atvejais, kai šiluma ir vėsuma arba karštas vanduo pastatui tiekiami iš centralizuoto šilumos tiekimo tinklo arba iš centrinio daug pastatų aptarnaujančio šaltinio, prie šilumokaičio arba tiekimo vietoje įrengiamas šilumos arba karšto vandens skaitiklis.

Daugiabučiuose ir daugeliui paskirčių naudojamuose pastatuose, kuriuose yra centrinis šilumos / vėsumos tiekimo šaltinis arba kuriuos aptarnauja centralizuoto šilumos tiekimo tinklas ar centrinis daug pastatų aptarnaujantis šaltinis, ne vėliau kaip 2016 m. gruodžio 31 d. taip pat įrengiami individualaus suvartojimo skaitikliai, kuriais, jei tai techniškai įmanoma ir ekonomiškai veiksminga, būtų matuojamas kiekvienos patalpos šilumos, vėsumos ar karšto vandens suvartojimas. Jei šilumai matuoti individualių skaitiklių naudoti neįmanoma dėl techninių priežasčių arba tai nėra ekonomiškai veiksminga, kiekviename radiatoriuje suvartotai šilumai matuoti naudojami individualūs šilumos dalikliai, išskyrus atvejus, kai atitinkama valstybė narė įrodo, kad tokių šilumos daliklių įrengimas nebūtų ekonomiškai veiksmingas. Tais atvejais gali būti svarstoma galimybė naudoti alternatyvius ekonomiškai veiksmingus suvartotos šilumos matavimo metodus.

Jeigu daugiabučius pastatus aptarnauja centralizuoto šilumos ar vėsumos tiekimo tinklas arba yra paplitusios nuosavos tokių pastatų bendros pastato šildymo ar vėsinimo sistemos, valstybės narės gali nustatyti skaidrias šilumos ar karšto vandens suvartojimo tokiuose pastatuose sąnaudų paskirstymo taisykles, kad būtų užtikrintas individualaus suvartojimo apskaitos skaidrumas ir tikslumas. Atitinkamais atvejais tokiose taisyklėse pateikiamos gairės kaip paskirstyti sąnaudas už šilumą ir (arba) karštą vandenį:

a) namų ūkiui skirtą karštą vandenį;

b) šilumą, kurią išskiria pastato įrenginiai siekiant apšildyti bendro naudojimo patalpas (jei laiptinėse ir koridoriuose įrengti radiatoriai);

c) butams šildyti.“

18 Minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Jei galutiniai vartotojai neturi pažangiųjų skaitiklių, kaip nurodyta [2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančioje Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009, p. 55)] ir [2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančioje Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009, p. 94)], valstybės narės ne vėliau kaip 2014 m. gruodžio 31 d. užtikrina, kad, kai techniškai įmanoma ir ekonomiškai pagrįsta, sąskaitose pateikiama informacija būtų tiksli ir grindžiama faktiškai suvartotu kiekiu, kaip numatyta VII priedo 1.1 punkte, visiems sektoriams, kuriems taikoma ši direktyva, įskaitant energijos skirstytojus, skirstymo sistemos operatorius ir mažmeninės prekybos energija įmones.“

19 Direktyvos 2012/27 27 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Direktyva [2006/32] panaikinama nuo 2014 m. birželio 5 d., išskyrus jos 4 straipsnio 1–4 dalis ir I, III ir IV priedus, nedarant poveikio valstybių narių pareigoms, susijusioms su jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminu. Direktyvos [2006/32] 4 straipsnio 1–4 dalys ir I, III ir IV priedai panaikinami nuo 2017 m. sausio 1 d.“

20 Direktyvos 2012/27 28 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliotų įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2014 m. birželio 5 d.“

21 Šios direktyvos VII priedo „Faktiškai suvartotu kiekiu pagrįsto sąskaitų išrašymo ir sąskaitose pateikiamos informacijos teikimo būtiniausi reikalavimai“ 1.1 punkte nustatyta:

„Kad galutiniams vartotojams būtų suteikta galimybė reguliuoti savo energijos vartojimą, faktiškai suvartotu kiekiu grindžiamos sąskaitos turėtų būti išrašomos ne rečiau nei kartą per metus, o sąskaitose pateikiama informacija turėtų būti teikiama ne rečiau kaip kas ketvirtį, jei gautas prašymas arba tais atvejais, kai vartotojai pasirinko galimybę gauti elektroninę sąskaitą, kitais atvejais – dukart per metus. Šis reikalavimas gali būti netaikomas dujoms, kurios naudojamos tik maistui gaminti.“

Bulgarijos teisė

Energetikos įstatymas

22 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos 2003 m. gruodžio 9 d. *zakon za energetikata* (Energetikos įstatymas) (DV, Nr. 107, 2003 m. gruodžio 9 d., toliau – Energetikos įstatymas) yra šios nuostatos:

„133. (2) Vartotojų įrenginiai, esantys bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungiami gavus raštišką savininkų, sudarančių bent du trečdalius pastato bendraturčių, sutikimą.

<…>

139. (1) Šilumos energijos suvartojimas bendraturčiams priklausančiame pastate yra paskirstomas taikant vartojimo paskirstymo sistemą.

<…>

140. (1) Šilumos energija vartotojams bendraturčiams priklausančiame pastate paskirstoma naudojant:

<…>

2. šilumos energijos suvartojimo paskirstymo prietaisus, t. y. individualius šildymo daliklius, atitinkančius šalyje galiojančias normas, ar individualius šilumos skaitiklius;

<…>

(3) Pastato vidaus šildymo ir karšto vandens įrenginiai yra bendraturčių bendroji nuosavybė.

<…>

142. (1) Šilumos energija, skirta bendraturčiams priklausančiam pastatui šildyti, yra skirtumas tarp bendros šilumos energijos kiekio, skirto bendraturčiams priklausančiame pastate paskirstyti, ir šilumos energijos kiekio, skirto karštam vandeniui, nustatytas remiantis 141 straipsnio 1 dalimi.

(2) Šilumos energija, skirta bendraturčiams priklausančiam pastatui šildyti, skirstoma į: šilumą, kurią išskiria vidaus įrenginys; šilumos energiją, skirtą bendrojo naudojimo patalpoms šildyti, ir šilumos energiją, skirtą nuosaviems butams šildyti.

<…>

149a. (1) Bendraturčiams priklausančiam pastatui tiekiamos šilumos energijos vartotojai gali pirkti šilumos energiją iš pasirinkto tiekėjo pagal raštišką savininkų, sudarančių bent du trečdalius pastato bendraturčių, sutikimą.

<…>

153. (1) Visi savininkai ir su turto, esančio bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie šilumos punkto ar prie jo savarankiškos atšakos, naudojimu susijusios daiktinės teisės turėtojai yra šilumos energijos vartotojai ir privalo prie šilumą skleidžiančių įrenginių, esančių jų bute, įrengti prietaisus, skirtus šilumos energijos vartojimui paskirstyti, numatytus 140 straipsnio 1 dalies 2 punkte, taip pat padengti išlaidas, susijusias su šilumos energijos vartojimu, laikydamiesi sąlygų ir tvarkos, nustatytų atitinkamame nutarime, nurodytame 36 straipsnio 3 dalyje.

(2) Jei savininkai, sudarantys bent du trečdalius pastato, kuris prijungtas prie šilumos punkto ar prie jo savarankiškos atšakos, bendraturčių, nepageidauja vartoti šildymui arba karštam vandeniui ruošti skirtos šilumos energijos, jie turi tai nurodyti rašytiniame prašyme šilumos energijos tiekimo įmonei ir paprašyti nutraukti šilumos energijos, skirtos šildyti arba karštam vandeniui ruošti, tiekimą iš šio šilumos punkto ar jo savarankiškos atšakos.

<…>

(5) Jei yra numatyta šilumos energijos suvartojimo paskirstymo sistema, vartotojai bendraturčiams priklausančiame pastate neturi teisės nutraukti šilumos energijos tiekimo į jų bute esančius šilumą skleidžiančius įrenginius ir fiziškai juos atjungti nuo pastato vidaus įrenginio.

(6) Vartotojai, gyvenantys bendraturčiams priklausančiame pastate, kurie nutraukia šilumos energijos tiekimą į jų bute esančius šilumą skleidžiančius įrenginius, lieka šilumos energijos vartotojai, kiek tai susiję su šiluma, kurią išskiria bendrojo naudojimo patalpose įrengtas vidaus įrenginys ir šilumą skleidžiantys įrenginiai.“

Vartotojų apsaugos įstatymas

23 *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Vartotojų apsaugos įstatymas, DV, Nr. 99, 2005 m. gruodžio 9 d.) 62 straipsnyje, kuriuo į Bulgarijos teisės sistemą perkeltas Direktyvos 2011/83 27 straipsnis, nustatyta:

„1. Draudžiama vartotojui už atlygį tiekti neužsakytas prekes, vandenį, dujas, elektros energiją, centralizuotai tiekiamą šilumą ar skaitmeninį turinį arba teikti neužsakytas paslaugas.

2. Jei už atlygį tiekiamos neužsakytos prekės, vanduo, dujos, elektros energija, centralizuotai tiekiama šiluma ar skaitmeninis turinys arba teikiamos neužsakytos paslaugos, vartotojas už prekę ar paslaugą neprivalo atlyginti šiuos daiktus tiekusiam ar paslaugas teikusiam asmeniui.

3. Vartotojo atsakymo dėl 1 dalyje nurodytų prekių tiekimo ar paslaugų tiekimo nebuvimas nereiškia sutikimo.“

Nuosavybės įstatymas

24 *Zakon za sobstvenostta* (Nuosavybės įstatymas, DV, Nr. 92, 1951 m. lapkričio 16 d.) 38 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Pastatuose, kurių aukštai ar aukštų dalys priklauso skirtingiems savininkams, žemės sklypas, ant kurio pastatytas pastatas, kiemas, pamatai, išorinės sienos, vidinės sienos, atskiriančios skirtingas pastato dalis, vidinės pagrindinės sienos, kolonos, strypai, plokštės, sijos, laiptai, koridoriai, stogas, sienos tarp skirtingų savininkų palėpių ir rūsių, kaminai, išorinės pastato durys ir durys į bendras palėpes ir rūsį, pagrindinės visų rūšių įrenginių ir jų centralizuotų prietaisų linijos, liftai, latakai, durininko patalpos ir visos kitos pastato dalys, kurios pagal prigimtį ar paskirtį skirtos bendrai naudoti, yra visų savininkų nuosavybė.“

Nutarimas dėl centralizuoto šilumos tiekimo

25 2007 m. balandžio 6 d. *naredba za toplosnabdyavaneto nº 16-334* (Nutarimas Nr. 16-334 dėl centralizuoto šilumos tiekimo) 70 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šilumos energijos kiekis, apskaičiuotas bendraturčiams priklausančio pastato šilumos skaitikliu, įskaitant už vartotojų butus, kuriuose nėra šilumos energijos vartojimo paskirstymo prietaisų ar kuriuose šilumą skleidžiantys įrenginiai buvo išmontuoti, padalijamas laikantis priede nustatytų taisyklių.“

26 Šio nutarimo priedo 6.1 punkte nustatyta, kad „šildymui suvartotas šilumos energijos kiekis apima vidaus įrenginio, bendrojo naudojimo patalpose esančių šilumą skleidžiančių įrenginių ir individualiuose butuose esančių šilumą skleidžiančių įrenginių išskirtą šilumos kiekį“.

27 Be to, šio priedo 6.1.3 punkte nurodyta, kad „šilumos energijos kiekis Q_i, išreikštas kWh, kurį išskiria vidaus įrenginys, paskirstomas proporcingai šildomam butų plotui pagal pastato planą“.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-708/17

28 N. S. Dimitrova yra buto, esančio bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, savininkė.

29 Remiantis sutartimi, sudaryta vadovaujantis Energetikos įstatymo 153 straipsnio 1 dalimi, EVN tiekia šiam pastatui šilumos energiją šildymui, aprūpinimui karštu vandeniu ir šilumai, kurią išskiria vidaus įrenginys.

30 Pagal šią sutartį bendrovė, kuri paskirsto šilumos energijos suvartojimą, apskaičiavo, kad laikotarpiu nuo 2012 m. lapkričio 1 d. iki 2015 m. balandžio 30 d. N. S. Dimitrova bute buvo suvartota šilumos energijos už 266,25 Bulgarijos levo (BGN) (apie 136 EUR).

31 Kadangi N. S. Dimitrova šios sumos nesumokėjo, EVN pateikė *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas, Bulgarija) prašymą dėl mokėjimo įsakymo; šis teismas jį patenkino.

32 N. S. Dimitrova pateikė prieštaravimą dėl šio įsakymo, tvirtindama, kad jos ir EVN nesieja prievoliniai santykiai, kad nėra įrodymų apie faktiškai suvartotos šilumos energijos kiekį ir kad EVN išrašytose sąskaitose neatsispindi jos faktiškai suvartotas šilumos energijos kiekis, pažeidžiant Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalį.

33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad šioje byloje ginčo pagrindinėje byloje dalykas susijęs su nesumokėtomis sumomis už pastato vidaus įrenginio, t. y. visų pastato viduje esančių vamzdynų ir šilumos energijos paskirstymo ir tiekimo įrenginių, įskaitant per kiekvieną butą einančius šildymo statvamzdžius, patiektos energijos suvartojimą.

34 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl energijos, išskirtos kiekviename bute iš bendraturčiams priklausančiame pastate esančio įrenginio, apmokestinimo teisėtumo tuomet, kaip yra ir nagrinėjamu atveju, kai šis apmokestinimas vykdomas proporcingai šildomam buto plotui remiantis pastato statybos projektu, neatsižvelgiant į faktiškai šiame bute išskirtos šilumos kiekį. Jis taip pat nurodo, kad N. S. Dimitrova šilumos energijos nenaudoja nei butui šildyti, nei karštu vandeniu apsirūpinti namų poreikiams.

35 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar vartotojas pagal Direktyvos 2011/83 27 straipsnį turi teisę nepadengti išlaidų, susijusių su patiekta šilumos energija, kurios jis neužsakė. Jis pažymi, kad 2017 m. gegužės 25 d. aiškinamajame sprendime, kuris yra privalomas žemesnės instancijos teismams, *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, Bulgarija) nusprendė, kad Energetikos įstatymas, visų pirma jo 153 straipsnio 6 dalis, neprieštarauja Vartotojų apsaugos įstatymo 62 straipsniui, nes ne kiekvienas bendraturtis atskirai, bet bendraturčių dauguma gali pateikti prašymą dėl šilumos tiekimo į pastatus, kuriems taikoma bendrosios nuosavybės nuostatos, ir bendrai nuspręsti ar ir kaip turi būti naudojamos bendrojo naudojimo patalpos, todėl visi bendraturčiai turi būti vertinami kaip šios paslaugos vartotojai.

36 Tokiomis aplinkybėmis *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal [Direktyvos 2006/32] 13 straipsnio 2 dalį centralizuoto šilumos tiekimo įmonei leidžiama reikalauti padengti išlaidas už bendraturčiams priklausančiame pastate esančios šildymo ir karšto vandens ruošimo įrenginio išskiriamą šilumos energiją proporcingai šildomam butų plotui pagal pastato planą, neatsižvelgiant į bute faktiškai išskiriamos šilumos energijos kiekį?

2. Ar pagal [Direktyvos 2011/83] 27 straipsnį leidžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias vartotojai, bendraturčiams priklausančiame pastate esančių butų savininkai, privalo mokėti už pastato šildymo ir karšto vandens ruošimo įrenginio tiekiamą (nors neprašytą tiekti) šilumos energiją, nors jie nustojo ją vartoti, nes savo butuose pašalino šildymo prietaisus arba jų pageidavimu centralizuoto šilumos tiekimo įmonės darbuotojai pašalino technines šilumą skleidžiančių įrenginių galimybes išskirti šilumą?

3. Ar tokiais nacionalinės teisės aktais sukuriama nesąžininga komercinė veikla, kaip ji suprantama pagal [Direktyvą 2005/29]?“

Byla C-725/17

37 Nuo 2003 m. gruodžio 2 d. M. S. Dimitrov yra buto, esančio pastate, kuriame įrengtas vidaus šildymo ir karšto vandens įrenginys, einantis per visus bendraturčių butus ir prijungtas prie šilumos punkto, kur įrengtas bendras šildymo skaitiklis, savininkas.

38 Šilumos srautą aptariamam įrenginiui tiekia *Toplofikatsia Sofia* pagal sutartį, saistančią ją ir pastato, kuriame yra M. S. Dimitrov būstas, bendraturčius. Ši sutartis 2004 m. gruodžio 4 d. buvo pasirašyta *Termokomplekt OOD*, kuri taip pat atsakinga už šilumos vartojimo individualią apskaitą.

39 Kadangi M. S. Dimitrov nesumokėjo *Toplofikatsia Sofia* už tiekiamą šilumą ir karštą vandenį už laikotarpį nuo 2014 m. gegužės 1 d. iki 2016 m. balandžio 30 d., ši kreipėsi į *Sofiyski rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija), kad būtų priteistos mokėtinos sumos.

40 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, ginčas pagrindinėje byloje susijęs su tuo, ar nagrinėjamu atveju atsirado sutartiniai santykiai, ar turi būti padengiamos išlaidos, susijusios su vartojimo paskirstymu ir nuostoliais pastato bendrojo naudojimo patalpose, jei kompleksinių paslaugų dalys (aprūpinimas šiluma ir karštu vandeniu) yra naudojamos arba ne, ir galiausiai, ar pagrindinėje byloje aptariamame pastate esančio būsto savininkas turi būti laikomas vartotoju.

41 Šiuo klausimu tas teismas nurodo, kad 2010 m. balandžio 22 d. sprendime *Konstitutsionen sad* (Konstitucinis Teismas, Bulgarija) pareiškė, kad pagal Energetikos įstatymo 153 straipsnio 1 dalį visi savininkai ir su turto, esančio bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie šilumos punkto ar prie jo savarankiškos atšakos, naudojimu susijusios daiktinės teisės turėtojai yra šilumos energijos vartotojai ir privalo ant jų butuose esančių šilumą skleidžiančių įrenginių įrengti prietaisus, skirtus šilumos energijos vartojimui paskirstyti, taip pat padengti išlaidas, susijusias su suvartota šilumos energija, laikydamiesi sąlygų ir tvarkos, nustatytų šioje nuostatoje nurodytame nutarime.

42 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad sutarties šalys negali susitarti dėl šios sutarties sąlygų, nes *Toplofikatsia Sofia* vienašališkai apibrėžia šias sąlygas standartinėse pardavimo sąlygose, o kainą administracine tvarka nustato *Komisia za energiyno i vodno regulirane* (Energetikos ir vandens reguliavimo komisija, Bulgarija). Taigi aptariami teisiniai santykiai yra labiau panašūs į mokestinę pareigą nei į sutartį, taip pat atsižvelgiant į tai, kad *Toplofikatsia Sofia* turi monopolį ir Sofijos (Bulgarija) savivaldybės turto.

43 Jis priduria, kad pastatuose, kuriems taikomas bendrosios nuosavybės režimas, teisės aktais leidžiama nutraukti karšto vandens tiekimą ir atjungti radiatorius atitinkamame bute, tačiau negalima nutraukti paskutinės *Toplofikatsia Sofia* teikiamų paslaugų dalies teikimo, t. y. šilumos energijos vartojimo paskirstymo.

44 Tokiomis aplinkybėmis *Sofiyski rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Į [Direktyvos 2011/83] taikymo sritį nepatenka tradicinės sutarčių teisės nuostatos dėl sutarčių sudarymo, tačiau ar ji taip pat neapima nuostatų, reglamentuojančių šią labai neįprastą įstatyme numatytą sutartinių santykių atsiradimo schemą?

2. Jei [Direktyvos 2011/83] taikymo sritis apima šį atvejį, ar jis laikytinas sutartimi, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 5 straipsnį? Jei tai nėra sutartis, kas tai yra? Jei tai yra arba nėra sutartis, ar direktyva taikoma nagrinėjamu atveju?

3. Ar ši direktyva reglamentuoja tokias faktines sutartis, neatsižvelgiant į jų atsiradimo momentą, ar ji taikoma tik naujai įsigytiems butams, o gal tik naujai pastatytiems butams (t. y. įrenginiams, kuriuos prašoma prijungti prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo)?

4. Jei [Direktyva 2011/83] taikoma, ar nacionalinės teisės nuostata pažeidžia 5 straipsnio 1 dalies f punktą, siejamą su 2 dalimi, numatantį teisę [arba] principinę galimybę nutraukti teisinius santykius?

5. Jeigu turi būti sudaroma sutartis, ar ji turi būti konkrečios formos, ir kokio turinio informaciją būtina pateikti vartotojui (suprantamam kaip atskiras buto savininkas, o ne visų savininkų bendrija)? Ar laiku ir suprantama forma pateiktos informacijos nebuvimas turi įtakos teisinio santykio atsiradimui?

6. Ar būtinas aiškus prašymas, t. y. formaliai išreikšta vartotojo valia, tapti tokio teisinio santykio šalimi?

7. Jei sudaryta formali ar neformali sutartis, ar jos dalykas apima pastato bendrojo naudojimo patalpų (visų pirma laiptinės) šildymą ir ar vartotojas laikomas užsisakiusiu šią paslaugos dalį, jeigu dėl to nėra jo arba net visos savininkų bendrijos aiškaus prašymo (pavyzdžiui, kai pašalinami radiatoriai, o tai nutinka dažnai, ekspertai nemini šilumą skleidžiančių įrenginių buvimo pastato bendrojo naudojimo patalpose)?

8. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ar tai, kad šilumos tiekimas į asmens nuosavą butą yra nutrauktas, turi reikšmės (sukelia kitokių pasekmių) savininko, kaip vartotojo, užsisakiusio pastato bendrojo naudojimo patalpų šildymo paslaugą, statusui?“

45 2018 m. vasario 8 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-708/17 ir C-725/17 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Pirminės pastabos

46 Reikia pažymėti, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui bendradarbiaujant, kaip numatyta SESV 267 straipsnyje, pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prejudicinį klausimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui visų aiškinimo aspektų, kurie gali būti naudingi sprendimui to teismo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar jis juos nurodė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į bylos dalyką (2019 m. vasario 12 d. Sprendimo *TC*, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

47 Visų pirma byloje C-725/17 *Sofiyski rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas) pateikti klausimai iš dalies susiję su šilumos energijos tiekimo, kurį užtikrina centralizuoto šilumos tiekimo tiekėjas, sutarties sudarymo tvarka ir, konkrečiau kalbant, su bendraturčių pastate esančio buto savininko sutikimo sudarant energijos tiekimo sutartį nebuvimu.

48 Remiantis Direktyvos 2011/83 3 straipsnio 5 dalimi, ši direktyva nedaro įtakos nacionalinei bendrajai sutarčių teisei, pavyzdžiui, sutarties galiojimą, sudarymą arba poveikį reglamentuojančioms taisyklėms, tiek kiek bendrosios sutarčių teisės aspektai nereglamentuojami šioje direktyvoje. Šiuo klausimu

minėtos direktyvos 14 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad todėl taikant šią direktyvą neturėtų būti daroma poveikio nacionalinei teisei, reglamentuojančiai, pavyzdžiui, sutarties sudarymą ar galiojimą, ypač sutikimo nebuvimo atveju.

49 Be to, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad ginčai pagrindinėse bylose susiję, be kita ko, su tuo, kad N. S. Dimitrova ir M. S. Dimitrov, remdamiesi Direktyvos 2011/83 27 straipsniu, ginčija jiems šilumos energijos tiekėjo išrašytas sąskaitas dėl to, kad jie asmeniškai neužsakė šio šilumos energijos tiekimo ir jos nenaudoja.

50 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, antruoju ir trečiuoju klausimais byloje C-708/17 ir visais klausimais byloje C-725/17 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/83 27 straipsnį, siejamą su Direktyvos 2005/29 5 straipsnio 1 ir 5 dalimis, reikia aiškinti taip, kad jais draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, esančių butų savininkai privalo prisidėti dengiant išlaidas, patirtas dėl bendrojo naudojimo patalpose ir pastato vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos, nors jie asmeniškai neužsakė šio šilumos energijos tiekimo ir jos savo butuose nevartoja.

51 Antra, siekdamas išspręsti ginčą, dėl kurio į jį kreiptasi byloje C-708/17, pirmuoju prejudiciniu klausimu *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas) prašo Teisingumo Teismo išaiškinti Direktyvos 2006/32 nuostatas, visų pirma jos 13 straipsnio 2 dalį, kurioje, be kita ko, numatyta, kad valstybės narės privalo užtikrinti, kad galutiniams energijos vartotojams skirtos sąskaitos būtų grindžiamos faktiniu energijos suvartojimu.

52 Pagal Direktyvos 2012/27, kuri pakeitė Direktyvą 2006/32, 27 straipsnio 1 dalį pastaroji direktyva buvo panaikinta nuo 2014 m. birželio 5 d. Be to, pagal Direktyvos 2012/27 28 straipsnio 1 dalį valstybės narės užtikrina, kad įsigaliotų įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2014 m. birželio 5 d. Beje, šioje direktyvoje neįtvirtinta jokios konkrečios nuostatos dėl Direktyvos 2006/32 nuostatų, kurias ji pakeitė, taikymo laiko atžvilgiu.

53 Taigi, kadangi ginčo pagrindinėje byloje C-708/17 aplinkybės apima laikotarpį nuo 2012 m. lapkričio 1 d. iki 2015 m. balandžio 30 d., kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 67 punkte, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, pirmąjį klausimą byloje C-708/17 reikia nagrinėti atsižvelgiant į direktyvų 2006/32 ir 2012/27 nuostatas.

54 Pirmuoju klausimu *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas) iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalį ir Direktyvos 2012/27 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriose nustatyta, kad bendraturčiams priklausančio pastato atveju sąskaitos už vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją kiekvienam pastato savininkui išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų byloje C-708/17 ir dėl klausimų byloje C-725/17

Dėl Direktyvos 2011/83 taikymo

55 Reikia priminti, kad Direktyvos 2011/83 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad laikantis direktyvoje nustatytų sąlygų ir nuostatų, ji taikoma prekiautojo ir vartotojo sudaromoms sutartims. Pagal tą pačią nuostatą ši direktyva taip pat taikoma sutartims dėl vandens, dujų, elektros energijos arba centralizuoto šilumos tiekimo, įskaitant dėl viešųjų tiekėjų atliekamo tiekimo, jei šios prekės tiekiamos pagal sutartį.

56 Be to, Direktyvos 2011/83 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama sąvoka „vartotojas“: tai kiekvienas fizinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši sąvoka apima bet kurį fizinį asmenį, neužsiimantį komercine arba ūkine veikla (2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *Kamenova*, C-105/17, EU:C:2018:808, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

57 Aiškinant šią direktyvą sąvoka „vartotojas“ yra ypač svarbi ir jos nuostatos iš esmės suformuluotos atsižvelgiant į vartotojo, kaip nesąžiningos komercinės veiklos adresato ir aukos, padėtį (2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

58 Nagrinėjamu atveju iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų pateiktos informacijos matyti, kad ir byloje C-708/17, ir byloje C-725/17 yra šilumos energijos, kuria aprūpinamas bendraturčiams priklausantis pastatas, tiekimo sutartis ir kad pagal šią sutartį pastato butų savininkai yra sąskaitų už šilumos energijos suvartojimą minėto pastato vidaus įrenginiuose ir bendrojo naudojimo patalpose adresatai.

59 Iš tiesų iš kartu aiškinamų Energetikos įstatymo 149a straipsnio 1 dalies ir 153 straipsnio 1 dalies matyti, kad savininkai ir su butų, esančių bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie šilumos punkto ar prie jo savarankiškos atšakos, naudojimu susijusios daiktinės teisės turėtojai yra šilumos energijos tiekėjo klientai, remiantis su juo sudaryta sutartimi. Kadangi šie savininkai ar teisių turėtojai yra fiziniai asmenys, nevykdantys komercinės ar ūkinės veiklos, jie yra vartotojai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 2 straipsnio 1 dalį. Tuo remiantis darytina išvada, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 52 punkte, kad pagrindinėje byloje aptariamos sutartys priskirtinos prie prekiautojų ir vartotojų sudarytų sutarčių dėl centralizuoto šilumos tiekimo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį, kategorijos.

60 Kalbant apie Direktyvos 2011/83 taikymą *ratione temporis*, pažymėtina, kad šioje direktyvoje yra konkreti nuostata, kurioje aiškiai nustatytos jos nuostatų taikymo laiko atžvilgiu sąlygos. Šios direktyvos 28 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jos taikomos po 2014 m. birželio 13 d. sudarytoms sutartims.

61 Kadangi nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra informacijos apie pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių sudarymo datas, nacionaliniai teismai turės nustatyti, ar jos buvo sudarytos po šios datos, t. y. 2014 m. birželio 13 d.), siekiant nustatyti, ar Direktyva 2011/83 taikytina *ratione temporis*.

Dėl esmės

62 Antruoju ir trečiuoju klausimais byloje C-708/17 ir klausimais byloje C-725/17 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/83 27 straipsnis, siejamas su Direktyvos 2005/29 5 straipsnio 1 ir 5 dalimis, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, esančių butų savininkai privalo prisidėti dengiant išlaidas, patirtas dėl bendrojo naudojimo patalpose ir pastato vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos, nors jie asmeniškai neužsakė tiekti šilumos ir jos nevartoja savo butuose.

63 Reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2011/83 27 straipsnį vartotojas atleidžiamas nuo pareigos atlyginti, kai tiekiamos neužsakytos prekės, vanduo, dujos, elektros energija, centralizuota šiluma ar skaitmeninis turinys, arba teikiamos neužsakytos paslaugos (tai yra draudžiama pagal Direktyvos 2005/29/EB 5 straipsnio 5 dalį ir I priedo 29 punktą), ir kad tokiu atveju, jeigu vartotojas, kuriam be užsakymo tiekiamos prekės arba teikiamos paslaugos, neatsako prekiautojui, tai nereiškia, kad jis sutinka jas pirkti. Kaip matyti iš Direktyvos 2011/83 60 konstatuojamosios dalies, ši praktika yra pagal Direktyvą 2005/29 draudžiama nesąžininga komercinė veikla.

64 Šioje konstatuojamojoje dalyje priverstinis pardavimas apibrėžiamas kaip „band[ymas] parduoti neužsakytas prekes ir paslaugas“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad „neužsakytų prekių ar paslaugų pardavimas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/29 I priedo 29 punktą, į kurį daroma nuoroda Direktyvos 2011/83 27 straipsnyje, be kita ko, reiškia elgesį, kai prekiautojas reikalauja iš vartotojo sumokėti už prekę ar paslaugą, kuri buvo pateikta šiam jos neužsakius (2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Wind Tre ir Vodafone Italia*, C-54/17 ir C-55/17, EU:C:2018:710, 43 punktas).

65 Kaip savo išvados 58 punkte pažymėjo generalinis advokatas, Direktyvos 2011/83 27 straipsniu siekiama sukliudyti prekiautojui primesti vartotojui sutartinius santykius, kuriems jis nepritarė laisva valia.

66 Nagrinėjamu atveju Energetikos įstatymo 133 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog vartotojų įrenginių, esančių bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungimas atliekamas gavus raštišką savininkų, sudarančių bent du trečdalius pastato bendraturčių, sutikimą.

67 Be to, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų pateiktos informacijos matyti, kad šio įstatymo 153 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog savininkai ir su turto, esančio bendraturčiams priklausančiame pastate, kuris prijungtas prie šilumos punkto ar prie jo savarankiškos atšakos, naudojimu susijusios daiktinės teisės turėtojai yra šilumos energijos vartotojai. Todėl jie privalo prie šilumą skleidžiančių įrenginių, esančių jų bute, įrengti prietaisus, skirtus šilumos energijos vartojimui paskirstyti, ir padengti suvartotos šilumos energijos išlaidas. Be to, minėto įstatymo 153 straipsnio 6 dalyje patikslinama, kad vartotojai, gyvenantys bendraturčiams priklausančiame pastate, nutraukiantys šilumos energijos tiekimą į jų bute esančius šilumą skleidžiančius įrenginius, lieka šilumos energijos vartotojai, kiek tai susiję su šiluma, kurią išskiria pastato bendrojo naudojimo patalpose įrengtas vidaus įrenginys ir šilumą skleidžiantys įrenginiai.

68 Iš šių nuostatų matyti, kad šilumos tiekimą bendraturčiams priklausančiame pastate lemia visų bendraturčių vardu pateiktas prašymas, laikantis konkrečių nacionalinėje teisėje, reglamentuojančioje bendrąją nuosavybę, taisyklių.

69 Šiuo klausimu, kalbant apie aplinkybę, kad, kaip yra nagrinėjamu atveju, suinteresuoti bendraturčiai nedalyvavo priimant šį sprendimą arba jam prieštaravo, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neseniai nusprendė, jog kilus ginčui dėl mokėjimo pareigos, išplaukiančios iš bendraturčių visuotinio susirinkimo sprendimo, specialiai įtvirtinto Bulgarijos įstatyme, tapdamas ar išlikdamas pastato bendraturčiu, kiekvienas bendraturtis sutinka, kad jam bus taikomos visos akto, reglamentuojančio

aptariamą bendrą nuosavybę, nuostatos ir visi minėto pastato bendraturčių visuotinio susirinkimo sprendimai (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Kerr*, C-25/18, EU:C:2019:376, 29 punktą).

70 Esant šioms sąlygoms, vidaus įrenginio (taigi ir bendraturčiams priklausančio pastato bendrojo naudojimo patalpų) aprūpinimas šilumos energija šio pastato bendraturčiams priėmus sprendimą prijungti jį prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo neturi būti laikomas neužsakytu centralizuotu šilumos tiekimu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 27 straipsnį.

71 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, į antrąjį ir trečiąjį klausimus byloje C-708/17 ir visus klausimus byloje C-725/17 reikia atsakyti, kad Direktyvos 2011/83 27 straipsnis, siejamas su Direktyvos 2005/29 5 straipsnio 1 ir 5 dalimis, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, esančių butų savininkai privalo prisidėti dengiant išlaidas, patirtas dėl bendrojo naudojimo patalpose ir pastato vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos, nors jie asmeniškai neužsakė tiekti šilumos ir jos nevartoja savo butuose.

Dėl pirmojo klausimo byloje C-708/17

72 Pirmuoju klausimu byloje C-708/17 *Rayonen sad Asenovgrad* (Asenovgrado apylinkės teismas) iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalį ir Direktyvos 2012/27 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančio pastato atveju sąskaitos už vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją kiekvienam pastato savininkui išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui.

73 Darydama išvadą, kad toks sąskaitų išrašymo metodas yra nesuderinamas su Sąjungos teise, atsakovė pagrindinėje byloje C-708/17 primena, jog šis metodas kiekvieno bendraturčiams priklausančio pastato gyventojo atveju neleidžia nustatyti tikrojo jo bute esančio įrenginio išskirtos šilumos energijos suvartojimo. Direktyvose 2006/32 ir 2012/27 nustatyta pareiga energijos tiekėjams apmokestinti galutinį vartotoją tik už tai, ką jis iš tikrųjų suvartojo, o tai reiškia, kad negalimas apmokestinimas, taikomas proporcingai šildomam atitinkamo buto plotui.

74 Vis dėlto nei iš Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalies, nei iš Direktyvos 2012/27 10 straipsnio 1 dalies teksto, nei iš teisės aktų, kuriais šios normos įgyvendinamos, bendros struktūros ir tikslo neišplaukia, kad nustatyta tokia pareiga.

75 Iš tiesų reikia priminti, kad direktyvų 2006/32 ir 2012/27 tikslas, kaip priminta atitinkamai šių direktyvų 1 straipsniuose, yra skatinti energijos vartojimo efektyvumo didinimą. Atsižvelgiant į tai ir, kaip matyti iš Direktyvos 2006/32 1 ir 20 konstatuojamųjų dalių bei Direktyvos 2012/27 8 konstatuojamosios dalies, visa energijos grandinė – nuo energijos gamintojo iki galutinio vartotojo – turi siekti šio tikslo.

76 Šiuo klausimu Direktyvos 2006/32 29 konstatuojamoje dalyje įtvirtinta, kad siekiant, jog galutiniai vartotojai galėtų priimti labiau pagrįstus sprendimus dėl individualaus energijos vartojimo, jiems turėtų būti teikiama tinkamos apimties informacija apie tai, kartu su kita svarbia informacija, pavyzdžiui, informacija apie prieinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, lyginamuosius galutinių vartotojų aprašymus ar energiją naudojančios įrangos, kuri gali apimti ir „Veiksnys keturi“ ar panašią įrangą, objektyvias technines specifikacijas.

77 Dėl šios priežasties šios direktyvos 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad, kai tinkama, energijos skirstytojai, skirstymo sistemos operatoriai ir mažmeninės prekybos energija bendrovės sąskaitas išrašytų pagal faktinį energijos suvartojimą.

78 Kaip savo išvados 74 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, šioje nuostatoje vartojamas žodžių junginys „kai tinkama“ rodo, kad jis būtinai turi būti siejamas su šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalimi.

79 Pastarojoje nuostatoje nurodyta, kad jei tai „techniškai įmanoma, finansiškai pagrįsta ir proporcinga potencialiems energijos sutaupymo kiekiams“, valstybės narės užtikrina, kad visų pirma elektros energijos ir centralizuotai tiekiamos šilumos galutiniams vartotojams būtų pateikiami individualūs skaitikliai, kurie tiksliai rodytų galutinio vartotojo faktinį suvartojimą.

80 Iš Direktyvos 2006/32 parengiamųjų dokumentų, ypač iš 2005 m. gegužės 2 d. Parlamento ataskaitos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų (A6-0130/2005) pasiūlymo, matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė atsižvelgti į individualių skaitiklių, leidžiančių išmatuoti realų ir faktinį galutinio vartotojo suvartojimą, įrengimo pastatuose, kurie tam tikrais atvejais yra pernelyg seni, galimybę, manydamas, kad ne visada yra realistiška, protinga ar proporcinga įrengti tokius skaitiklius, atsižvelgiant į pernelyg dideles išlaidas.

81 Taigi, kadangi individualių skaitiklių įrengimas ne visada galimas, sąskaitos gali būti grindžiamos faktiniu energijos suvartojimu, tik jei tai yra techniškai įmanoma, o tai, beje, patvirtina Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalyje vartojamas žodžių junginys „kai tinkama“.

82 Iš Direktyvos 2012/27 parengiamųjų dokumentų, ypač iš 2012 m. liepos 30 d. Parlamento ataskaitos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl energijos vartojimo efektyvumo ir panaikinančios direktyvas 2004/8/EB ir 2006/32/EB (A7-0265/2012) pasiūlymo, matyti, kad į tas pačias problemas Sąjungos teisės aktų leidėjas atsižvelgė, išdėstydamas direktyvą nauja redakcija ir jas nurodydamas Direktyvos 2012/27 9 straipsnio 1 dalyje, 9 straipsnio 3 dalies antroje ir trečioje pastraipose bei 10 straipsnio 1 dalyje.

83 Šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad, jei tai techniškai įmanoma, finansiškai pagrįsta ir proporcinga galimam sutaupyti energijos kiekiui, elektros energijos galutiniams vartotojams būtų pateikiami individualūs skaitikliai, kurie tiksliai parodytų galutinio vartotojo faktinį energijos suvartojimą. Kiek tai susiję su sąskaitomis, minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei galutiniai vartotojai neturi pažangiųjų skaitiklių, kaip nurodyta direktyvose 2009/72 ir 2009/73, valstybės narės ne vėliau kaip 2014 m. gruodžio 31 d. užtikrina, kad, kai techniškai įmanoma ir ekonomiškai pagrįsta, sąskaitose pateikiama informacija būtų tiksli ir grindžiama faktiškai suvartotu kiekiu, kaip numatyta VII priedo 1.1 punkte.

84 Reikia pridurti, kad į bendraturčiams priklausančių pastatų, kuriems šiluma tiekiama iš šilumos tinklo, specifiką Sąjungos teisės aktų leidėjas atsižvelgė Direktyvoje 2012/27. Iš tiesų, nors šios direktyvos 9 straipsnio 3 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad individualūs skaitikliai būtų įrengti tokiuose pastatuose ne vėliau kaip 2016 m. gruodžio 31 d., toje pačioje nuostatoje patikslinama, kad jei šilumai matuoti individualių skaitiklių naudoti neįmanoma dėl techninių priežasčių arba tai nėra ekonomiškai veiksminga, kiekviename radiatoriuje suvartotai šilumai matuoti naudojami individualūs šilumos dalikliai, išskyrus atvejus, kai atitinkama valstybė narė įrodo, kad tokių šilumos daliklių įrengimas nebūtų ekonomiškai veiksmingas. Tais atvejais gali būti numatyti kiti veiksmingi metodai išmatuoti suvartotą šilumą.

85 Vis dėlto, atsižvelgiant į Teisimo Teismui pateiktą informaciją, tokiuose bendraturčiams priklausančiuose pastatuose, kaip aptariami pagrindinėje byloje, sunku suprasti, kaip galima visiškai individualizuoti šildymo sąskaitas, ypač kiek tai susiję su vidaus įrenginiu ir bendrojo naudojimo patalpomis.

86 Kiek tai konkrečiai susiję su vidaus įrenginiu, iš šių aplinkybių matyti, kad gali būti sudėtinga ar net neįmanoma, kaip teigia EVN, tiksliai nustatyti šio įrenginio kiekviename bute išskiriamos šilumos kiekį. Iš tiesų šis kiekis apima ne tik tam tikrame bute išskirtą šilumą vidaus įrenginio materialiais elementais, kaip antai ortakiais ir vamzdžiais, einančiais per šį butą, bet ir šilumos cirkuliaciją tarp šildomų ir nešildomų patalpų. Be to, kaip savo išvados 85 punkte pažymėjo generalinis advokatas, butai bendraturčiams priklausančiuose pastatuose nėra savarankiški vieni nuo kitų šilumos požiūriu, nes šiluma cirkuliuoja tarp šildomų ar mažiau šildomų arba iš viso nešildomų patalpų.

87 Dėl šios priežasties techniškai sunku nustatyti tikslų individualų kiekvieno tam tikro bendraturčiams priklausančio pastato gyventojo suvartojimą, kiek tai susiję su šilumos energija, išskiriama vidaus įrenginiu.

88 Dėl apskaičiavimo metodo, kai išrašomos sąskaitos už šilumos energijos suvartojimą bendraturčiams priklausančiuose pastatuose, reikia priminti, kad valstybės narės turi didelę diskreciją. Iš tiesų tiek iš Direktyvos 2006/32 12 konstatuojamosios dalies ir 1 straipsnio, tiek iš Direktyvos 2012/27 20 konstatuojamosios dalies ir 1 straipsnio matyti, kad šiomis dviem direktyvomis siekiama valstybėms narėms nustatyti bendruosius principus, kurie joms leistų imtis priemonių, tinkamų sumažinti energijos vartojimą, kartu suteikiant joms galimybę pasirinkti įgyvendinimo būdą (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Saras Energía*, C-561/16, EU:C:2018:633, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

89 Šiuo klausimu Direktyvos 2012/27 9 straipsnio 3 dalies trečioje pastraipoje nustatyta, kad valstybės narės gali nustatyti skaidrias šilumos ar karšto vandens suvartojimo sąnaudų paskirstymo taisykles, kad galėtų diferencijuoti sąnaudas, susijusias, atitinkamai, su namų ūkiui skirtu karštu vandeniu ir šiluma, kurią išskiria pastato įrenginiai siekiant apšildyti bendro naudojimo patalpas, ir butų šildymu.

90 Konstatuotina, kad šiuo atveju pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos atitinka šioje nuostatoje pateiktas gaires, nes jose numatyta, kad iš sąnaudų, susijusių su šilumos suvartojimu, yra išskiriamos sąnaudos, susidariusios dėl vidaus įrenginio išskirtos šilumos, sąnaudos dėl bendrojo naudojimo patalpoms šildyti skirtos šilumos energijos ir sąnaudos, susijusios su individualioms patalpoms šildyti skirta šilumos energija.

91 Taigi, atsižvelgiant į valstybėms narėms suteiktą didelę diskreciją, reikia konstatuoti, kad Direktyva 2006/32 ir Direktyva 2012/27 nedraudžia to, kad vidaus įrenginio išskirta šiluma būtų apskaičiuojama proporcingai šildomam kiekvieno buto plotui.

92 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą byloje C-708/17 reikia atsakyti, kad Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalį ir Direktyvos 2012/27 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal jas nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančio pastato atveju sąskaitos už vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją kiekvienam pastate esančio buto savininkui išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

93 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų nagrinėjamose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šie teismai. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. **2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB, 27 straipsnis, siejamas su 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“), 5 straipsnio 1 ir 5 dalimis, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, esančių butų savininkai privalo prisidėti dengiant išlaidas, patirtas dėl bendrojo naudojimo patalpose ir pastato vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos, nors jie asmeniškai neužsakė tiekti šilumos ir jos nevartoja savo butuose.**

2. **2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų, panaikinančios Tarybos direktyvą 93/76/EEB, 13 straipsnio 2 dalį ir 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB, 10 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal jas nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančio pastato atveju sąskaitos už vidaus įrenginio suvartotą šilumos energiją kiekvienam pastate esančio buto savininkui išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui.**

Parašai.